

رسالت مادری در آموزه‌های دینی

دکتر راضیه علی‌اکبری*

اشاره

مادر، مربی انسان و پرورش‌دهنده جامعه است. اوست که می‌تواند جامعه را به سوی سعادت یا شقاوت بکشاند. مادر، با محبتی که نسبت به فرزند دارد در جهت تربیت او همت می‌گمارد. حکمت حب و عشق مادر، منحصر به رشد جسمی فرزند نیست، بلکه مقدمه‌ای برای پرورش عاطفی روح فرزند است؛^۱ بنابراین زنان در راستای همان رسالتی ایفای وظیفه می‌کنند که خالق انسان‌ها برای آنان قرار داده است و معمار انقلاب، حضرت امام خمینی علیه السلام آن را به خوبی تبیین کرد و فرمود: «شغل اصلی زن، مادری و همسری است. انبیا آمدند انسان بسازند، شغل مادرها هم همین است». ^۲ از این رو مهم‌ترین نقش زن «رسالت مادری» است و ابعاد شخصیت آینده‌سازان جامعه، توسط مادر و در آغوش گرم

* مدرس دانشگاه و حوزه.

۱. مرتضی مطهری، مجموعه آثار، ج ۷، یادداشت‌ها، صص ۲۹-۳۰.

۲. جایگاه و نقش زن در نظام‌های مختلف از دیدگاه امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری، صص ۱۴۷-۱۴۸.

و پر مهر او شکل می‌گیرد و پابرجا می‌شود. در قرآن، راجع به رسالت مادران تأکیدهای فراوانی شده است که اینها همه در ایفای نقش اصلی زن، در پرورش جسمی و روحی فرزند بسیار مؤثر است. مادری، هنر و نقشی است که جز زن هیچ‌کسی نمی‌تواند آن را با این قداست ایفا کند؛ از این رو طبق نظر اسلام: «بهشت زیر گام‌های مادران است». مقاله حاضر به بررسی مهم‌ترین رسالت‌های مادران از دیدگاه قرآن و روایات می‌پردازد که عبارت‌اند از:

توجه به سلامت جسمی کودک

قرآن نهاد خانواده را کانونی برای تربیت^۱ و رشد توانایی‌های جسمی فرزندان می‌شناسد و برای سامان‌یابی ثمربخش، وظیفه کودک‌پروری، نقش مادر را این‌گونه تعیین می‌کند: «وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنْتَمِ الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَالِدِهِ؛ مادران فرزندان خود را دو سال تمام شیر می‌دهند، (این) برای کسی است که بخواهد دوران شیرخوارگی را تکمیل کند و بر آن‌کس که فرزند برای او متولد شده (پدر) لازم است خوراک و پوشاک مادر را به‌طور شایسته (در مدت شیر دادن بپردازد) - هیچ‌کس موظف به بیش از مقدار توانایی خود نیست - نه مادر (به خاطر اختلاف با پدر) حق ضرر زدن به کودک را دارد و نه پدر». ^۲ با توجه به این آیه، امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «دوره شیردهی بیست و یک ماه است و کمتر از آن، ستم به کودک است». ^۳

۱. مرتضی مطهری، تعلیم و تربیت، ص ۴۹؛ محمدعلی سادات، اخلاق اسلامی، ص ۷.

۲. بقره، آیه ۲۳۳.

۳. شیخ حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۱۷۸.

دکتر بنیامین اسپاک روان‌پزشک و متخصص کودکان در آمریکا، عصاره دریافت سال‌ها پژوهش و تحقیق کتابخانه‌ای و میدانی خود را چنین بازگو می‌کند: «کودکان می‌توانند رشد و تربیت طبیعی داشته باشند. برای رسیدن به این هدف من به نتایجی رسیده‌ام که به‌طور خلاصه از این‌قرار است: ساعتی بعد از تولد نوزاد، فرزند را در اختیار مادر قرار دهند تا او را مدتی لمس کند. تغذیه با شیر مادر باید تشویق شود و تا حد امکان نوزاد، همراه مادر باشد»^۱.

بدین‌رو، منظور از رسیدگی به وضع جسمی فرزند، تنها رشد فیزیکی او نیست؛ چراکه بین شیر مادر، شیر خشک، شیر گاو یا شیر زن دیگر به لحاظ وجود محبت مادری و ملازمت و معاشرت مادر با فرزند که هدف و غایتی تکوینی و طبیعی در خود نهفته دارد، تفاوت‌هایی دارد.^۲ مادر، معدن محبتی برای تربیت فرزند است که این محبت در دیگران وجود ندارد.

تربیت عبادی کودک

امام زین‌العابدین علیه السلام در رساله حقوق می‌فرماید: «حق فرزندان بر تو این است که بدانی او از توست و نیک و بد زندگی و خیر و شرش، وابسته به توست و آگاه باشی که در حوزه سرپرستی وی، مسئول ادب و تربیت سالم او هستی و وظیفه داری که او را به پروردگارش راهنمایی کنی و در اطاعت از فرمان‌های الهی یاری‌اش نمایی»^۳ از این عبارت برمی‌آید یکی از رسالت‌های مادر، تربیت دینی و عبادی کودک است. تربیت دینی «مجموعه‌ای است از اعمال عمدی و هدف‌دار، به‌منظور آموزش گزاره‌های معتبر یک دین به افراد دیگر؛ به‌نحوی که آن

۱. بنیامین اسپاک، تغذیه، تربیت و نگهداری کودک، ترجمه احمد میرعبادینی، ص ۵۴۴.

۲. مرتضی مطهری، مجموعه آثار؛ یادداشت‌ها، ج ۷، ص ۲۷.

۳. حسین انصاریان، دیار عاشقان، ج ۵، ص ۴۴۵.

افراد در عمل و نظر به آن آموزه‌ها متعهد و پایبند گردند.^۱ یکی از مهم‌ترین ابعاد تربیت دینی در دوره کودکی، تربیت عبادی است. این نوع تربیت که شامل پرورش بعد معنوی و ایجاد زمینه ارتباط با خداوند است، بسیار مورد تأکید پیشوایان دینی علیهم‌السلام است. تربیت عبادی را آموزش عبادات به متریان و متعهد کردن آنان به انجام آن‌ها^۲ تعریف می‌کنند. به‌طورکلی، تربیت عبادی بُعدی از تربیت دینی است که مادر، کودک را با اعمال و تکالیف عبادی آشنا و او را با انگیزه راسخ، به انجام آن مکلف می‌کند.

مهم‌ترین اقدامات تربیتی مادر برای آماده‌سازی کودک جهت گرایش به معنویت، با وضو شیر دادن است؛ زیرا وضو به‌عنوان مقدمه نماز، نه‌تنها سبب تطهیر جسم از آلودگی‌هاست، تطهیر روح را نیز در برمی‌گیرد. این طهارت جسم و روح که با وضو حاصل می‌شود، تأثیر روانی در روحیه کودک دارد. اگر مادر هنگام شیر دادن کودک با وضو باشد، این اقدام باعث آزادسازی روح کودک و ایجاد رابطه معنوی او با خدا می‌شود.^۳

به‌جز از مسئله شیردهی، باید از دوره طفولیت، آمادگی‌های لازم برای انجام اعمال عبادی (نماز، روزه) را در کودکان ایجاد کرد؛ چنانچه پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید: «نماز را در هفت‌سالگی به فرزندان‌تان تعلیم دهید».^۴ نظیر همین سخن از امام علی علیه‌السلام روایت شده است: «از هفت‌سالگی فرزندان‌تان را به نماز

۱. محمد داوودی، سیره تربیتی پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و اهل بیت علیهم‌السلام، ج ۲، ص ۲۶.

۲. همان، ص ۱۱۱.

۳. علی‌نقی فقیهی، شیوه‌های ترغیب و جذب به نماز در دوره‌های کودکی، نوجوانی و جوانی، ص ۳۲.

۴. متقی هندی، کنز العمال، ج ۱۶، ص ۴۴۱، ح ۴۵۳۳۰.

امر کنید).^۱ همسر امام خمینی علیه السلام نقل می‌کند امام از هفت‌سالگی در تربیت دینی دقت داشتند و می‌گفتند: «بچه‌ها از هفت‌سالگی نماز بخوانند. بچه‌ها را وادار به نماز کن تا وقتی نه‌ساله شدند، عادت کرده باشند».^۲

تربیت اخلاقی کودک

اگر فضای حاکم بر زندگی کودک، فضای معنوی و آکنده از توجه به خدا باشد، کودکی که در آن فضا رشد می‌کند، انسانی باایمان و بااخلاق خواهد بود؛ زیرا محیط خانه نخستین مدرسه‌ای است که کودک در آن آموزش می‌بیند و تمام عوامل موجود در آن محیط، بر روح و روان و رفتار وی اثر می‌گذارد. اساس روحیه دین‌پذیری و کسب فضایل اخلاقی توسط فرزند درون خانه شکل می‌گیرد.^۳ در این زمینه امام راحل علیه السلام فرمود: «مادر بودن و اولاد تربیت کردن، بزرگ‌ترین خدمت است. اشرف کارها در عالم، مادر بودن است و تربیت اولاد».^۴

«دامن مادرها دامنی است که باید از آن «انسان» درست بشود؛ یعنی اولین مرتبه تربیت، تربیت بچه است در دامن مادر و برای اینکه علاقه بچه به مادر بیشتر از همه علایق هست، بچه‌ها از مادر بهتر مسائل را اخذ می‌کنند. آن قدری که تحت تأثیر مادر هستند، تحت تأثیر پدر نیستند، بچه محبت مادری لازم دارد. این شغل، شغل انبیاست و انبیا هم آمدند برای اینکه انسان درست کنند».^۵ «مادرها

۱. علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۱۶، ص ۲۸۸.

۲. سید روح‌الله خمینی، امام در سنگر نماز، دفتر ۷، ص ۱۰۴.

۳. ناصر مکارم شیرازی، اخلاق در قرآن، ص ۱۶۴.

۴. سید روح‌الله خمینی، صحیفه امام، ج ۷، ص ۴۴۶.

۵. همان، ج ۸، صص ۹۰-۹۱.

مسئولیت دارند نسبت به فرزندان خود و نسبت به کشور خود. مادرها می‌توانند بچه‌هایی تربیت کنند که یک کشور را آباد کنند و از انبیا و آمال انبیا حفاظت کنند. مادر، هم باید خودش حافظ باشد و هم نگهبان درست کند. مادر، نگهبان اولاد است و آن‌ها را تربیت می‌کند. منزل مادر، منزل علماست؛ و منزل تربیت علمی، تربیت دینی و تهذیب اخلاق است. مادرها بیشتر مسئول هستند و اشرف هستند. شرافت مادری از شرافت پدری بیشتر و تأثیر مادر در روحیه اطفال از تأثیر پدر بیشتر است»^۱.

توجه به سلامت روحی کودک

قرآن کریم یکی از مهم‌ترین وظایف پیامبران را در مسیر انجام رسالتشان، رسیدگی به اوضاع روحی مردم و ایفای نقش تربیتی و مربی‌گری معرفی می‌کند.^۲ این وظیفه والا بر عهده والدین، بالأخص مادران نیز قرار دارد و بدین جهت است که خداوند در آخرین کتاب آسمانی‌اش در موارد متعددی، مادران را ستایش می‌کند و از این طریق یادآور این ویژگی می‌شود: «وَإِخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمُهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا؛ و در برابرشان از روی رحمت و مهربانی فروتن باش! و [در دعایت] بگو: پروردگارا! آنان را به پاس آنکه مرا در کودکی تربیت کردند، مورد مهر و رحمت قرار ده».^۳

مهم‌ترین مواردی که قرآن به نقش قابل‌تحسین مادران پرداخته، مواردی است که به جنبه مربی‌گری آنان نظر داشته است. انتخاب عنوان «تربیت» گذشته از شمول آن بر همه فعالیت‌های کودک‌پروری مادر، بیانگر آن است که از یک‌سو،

۱. همان، ج ۷، ص ۵۰۴.

۲. جمعه، آیه ۲.

۳. اسراء، آیه ۲۴.

تمامی اعمال و رفتار مادر در سلامت روحی فرزند تأثیر تربیتی دارد و از سوی دیگر، تربیت ستوده و بایسته مادر بوده که چنین فرزند خداجو پرورده شده است. سلامت روحی از دیدگاه اسلام و قرآن اهمیت بسیاری دارد و از آغاز زندگی فرزند باید بدان توجه شود. در این راستا، رسالت مادر از دوران پیش از تولد و پس از آن آغاز می‌شود و دوران کودکی، نوجوانی و جوانی را نیز در بر می‌گیرد. برخی گمان می‌کنند شروع نقش آفرینی مادر در سلامت روحی فرزند، از زمانی است که طفل تا حدی قادر به تشخیص مصالح و مفاسد امور باشد؛ اما از نظر اسلام، اثرگذاری تربیتی مادر به دوران بارداری و حتی قبل از انعقاد نطفه مربوط می‌شود و دوران بارداری در سلامت کودک بسیار دخیل است.^۱

کودک ماه‌ها در رحم مادر با جسم و روح او ارتباط تنگاتنگ برقرار می‌کند، پس از آن نیز تا مدت‌ها برای رشد و ادامه حیات، نیاز به مادر دارد و طول می‌کشد تا بتواند به تنهایی نیازهای خود را برطرف کند. تمام این امور صبر و حوصله سرشاری می‌طلبد که خداوند به مادر بخشیده تا فرزندانش به سوی کمال پیش بروند. در این وابستگی و احتیاج کودک به مادر، حکمتی نهفته است تا کودک، پیوسته با مادر در ارتباط باشد و تحت تربیت او بزرگ شود و به کمال برسد.^۲

طفلی که قدم به این دنیا می‌گذارد، این حق را دارد که در کنار مادر از سلامت روحی برخوردار باشد و از مهر و محبت مادرانه بهره‌مند شود. هرگاه گریه کرد مادر به او جواب بدهد و او را در آغوش بکشد تا در گرمای وجود مادر بیارامد یا شیر بنوشد.

۱. حسین مظاهری، تربیت فرزند از نظر اسلام، صص ۲۳ و ۶.

۲. زهرا آیت‌اللهی، زن و خانواده، ج ۳، صص ۱۸-۱۹.

اگر به درخواست‌های کودک کم‌توجهی شود و پاسخ مناسب به واکنش‌های او داده نشود، در آینده از ثبات شخصیتی مطلوبی برخوردار نخواهد بود و به ناسازگاری اخلاقی روی خواهد آورد.^۱ وجود مادر در کنار فرزند سبب به وجود آمدن احساس اعتماد نسبت به اطرافیان می‌شود. این احساس برای کودک بسیار مفید است و باعث می‌گردد تا بهتر بتواند شکست‌ها و ناکامی‌های زندگی را تحمل کند.^۲

اگر کودک در محیط خانه و در بین افراد خانواده از رابطه عاطفی مناسبی برخوردار نباشد، نمی‌تواند آن‌گونه که باید به آموزش محیط پیرامون خود پردازد تا بتواند استعداد‌های خود را ظاهر سازد. تجربه نشان داده است کودکانی که در شیرخوارگاه‌ها بزرگ شده‌اند، نمی‌توانند رابطه صمیمانه‌ای با دیگران برقرار کنند.^۳ زندگی کودک به خصوص دو سال نخست آن، دورانی سرنوشت‌ساز است؛ زیرا شخصیت کودک هنوز شکل نگرفته و برای پذیرفتن هر صورت و شکلی آماده است؛^۴ پس وظیفه هر مادری است که از این ویژگی انعطاف‌پذیری بهره‌بردار و به تربیت شایسته کودک خود اقدام کند.^۵

شایان‌ذکر است که رسالت مادر، منحصر به دوران کودکی نیست، بلکه تربیت مادر در دوران نوجوانی هم بسیار مؤثر است. همدلی و ایجاد ارتباط دوستانه، راهی است برای جلوگیری از روی آوردن نوجوانان و جوانان به انحراف، جرم و

۱. رضا فرهادیان، والدین و مربیان مسئول، ص ۱۵.

۲. زهرا درویزه، «بررسی رابطه همدلی مادران و دختران دانش‌آموز دبیرستانی و اختلالات رفتاری دختران شهر تهران»، فصلنامه مطالعات زنان، سال اول، زمستان ۱۳۸۲، ش ۳، صص ۳۳-۳۵.

۳. همان.

۴. ابراهیم امینی، اسلام و تعلیم و تربیت، ج ۱، ص ۱۲۶.

۵. حسین مظاهری، هشدارهای تربیتی، ص ۱۹۱.

بزهکاری. مادر به‌عنوان کسی که رابطهٔ مستقیمی با فرزندان خود دارد و سرپرستی خانه با اوست، می‌تواند این رابطهٔ دوستانه را با فرزندان خود برقرار کند. مادرانی که با مهربانی و محبت به نیازهای عاطفی دختر و پسر خود پاسخ می‌دهند، زمینه‌ساز به وجود آمدن اعتمادبه‌نفس و استقلال در فرزندانشان می‌شوند.^۱

مادران سرمشق و الگوی فرزندان و شکل‌دهندهٔ روح و شخصیت آنان‌اند. مادرانی که دچار بیماری از خودبیگانگی هستند، فرزندان همانند خود تربیت می‌کنند. مادرانی که در خانواده‌هایی پرورش یافته‌اند که دختر و زن، مورد تحقیر واقع شده‌اند، فرزندان تربیت می‌کنند که آن‌ها نیز دچار عقدهٔ حقارت می‌شوند و نتیجهٔ این احساس حقارت این است که وقتی دختر به سن بلوغ می‌رسد در برخورد با جنس مخالف رفتار و حرکات نامناسبی از خود بروز می‌دهد و زیبایی‌های خود را در اجتماع عرضه می‌کند تا مرهمی بر روح بیمار و جبران‌کنندهٔ عقده درونی‌اش باشد. پسران نیز در چنین خانواده‌هایی بینشی نادرست نسبت به زن پیدا می‌کنند و نسبت به زنان دیگر و همسران خود ستمکار می‌شوند.^۲

مادران باید این نکته را به یاد داشته باشند که هر یک از دختران و پسران، تربیت متفاوتی را می‌طلبند؛ زیرا هرکدام از دختر و پسر، باید در آینده نقش خاصی را در خانواده و اجتماع ایفا کنند؛ بنابراین به‌مرور زمان و با رعایت شرایط، نکاتی را که فرزندان در زندگی آینده به آن نیاز دارند، به آن‌ها بیاموزند.^۳

۱. زهرا درویزه، «بررسی رابطه همدمی مادران و دختران دانش‌آموز دبیرستانی و اختلالات

رفتاری دختران شهر تهران»، فصلنامه مطالعات زنان، ش ۳، صص ۳۱-۳۲.

۲. محمدعلی سادات، راهنمای پدران و مادران، ج ۱، ص ۸۱.

۳. معصومه حیدری، آداب رفتار با دختران، ص ۹.

نمونه‌هایی از تأثیر تربیتی مادر

• در قرآن کریم، به موارد متعددی اشاره شده است که کودکان و نونهالان، تربیت عبادی را از مادران خود به ارث برده و عبادت را در عمل از آنان آموخته‌اند. «حَنَّة»^۱ همسر عمران و مادر مریم علیها السلام، از مادرانی است که پیش از ولادت فرزندش، با عبادت، توسل و دعا از خداوند فرزندی خواست و نذر کرد که فرزندش در راه خدا و در عبادتگاه، خدمت‌گزار بندگان مؤمن باشد و دعا کرد: «رَبِّ اِنِّی نَذَرْتُ لَكَ مَا فِی بَطْنِی مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّی اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِیْعُ الْعَلِیْمُ؛ خداوندا! آنچه را در رحم دارم، برای تو نذر کردم که محرّر [و آزاد برای خدمت به خانه تو] باشد. آن را از من بپذیر که تو شنوا و دانایی». ^۲ وقتی فرزند به دنیا آمد، او را مریم علیها السلام نامید و از پروردگار درخواست کرد او و ذریه‌اش را از وسوسه‌های شیطان نگاه دارد. خداوند نیز مریم علیها السلام را به نیکویی پذیرفت و نهال وجودش را پرورش داد. ^۳

• حضرت فاطمه زهرا علیها السلام نیز تأثیر بسیاری در تربیت دینی، عبادی و اخلاقی فرزندان داشت؛ چنانچه نقل شده است آن حضرت بچه‌ها را برای بهره‌مند شدن از فضیلت شب‌های قدر بیدار نگه می‌داشت. همچنین نقل شده است پس از رحلت پدر بزرگوارش، به‌منظور حفظ نام و یاد رسول خدا صلی الله علیه و آله، حضرت حمزه و شهدای احد، حسنین علیهما السلام را به مسجد پیامبر صلی الله علیه و آله، مزار شهدای احد در بقیع و مزار حمزه در دامنه کوه احد می‌برد. آن حضرت علیها السلام در روزهای پایانی عمر گرامی‌اش و در حضور فرزندان، برای همسایه‌ها دعا می‌کرد. بدون شک، تمام این مسائل در تربیت فرزندان تأثیر مستقیم دارد. ^۴

۱. علامه طباطبائی، المیزان، ج ۳، ص ۲۸۷.

۲. آل عمران، آیه ۳۵.

۳. آل عمران، آیات ۳۶ و ۳۷.

۴. محمدجواد مروجی طبسی، حقوق فرزندان در مکتب اهل بیت علیهم السلام، صص ۱۳۱ و ۱۳۲.

• شیخ مرتضی انصاری رحمته‌الله، از دانشمندان بزرگ شیعه، وقتی پس از سال‌ها تحصیل و کوشش، به مقام اجتهاد رسید، مردم به مادر شیخ تبریک گفتند. مادر گفت: «با زحمتی که من برای تربیت فرزندم کشیدم و همیشه با وضو شیرش دادم، اگر به مقام نبوت هم می‌رسید، تعجب نمی‌کردم».^۱ خود شیخ نیز اعتراف می‌نمود: «تربیت صحیح و زحمت‌های فراوان مادر بود که مرا به اینجا رسانید».^۲

• روزی به مرحوم شیخ فضل‌الله نوری گفتند پسر شما خیلی لابلالی است و علیه شما کار می‌کند. شیخ فرمود: «این پسر در نجف به دنیا آمد و مادرش شیر نداشت؛ از این رو برای او دایه گرفتیم. پس از مدتی، متوجه شدیم که آن زن، بسیار لابلالی و بی‌عفت است و کینه حضرت علی علیه‌السلام را به دل دارد. از همان وقت دریافتیم که سعادت‌مند شدن این پسر، کاری است بسیار مشکل».^۳

• از مادر آیت‌الله شیخ جعفر شوشتری رحمته‌الله سؤال شد: به داشتن چنین فرزندی دل خوشی؟ گفت: نه! چون در مدت شیردهی‌اش، برای یک‌بار هم او را بدون وضو شیر ندادم. آرزویم بود که او همچون امام جعفر صادق علیه‌السلام شود، ولی جعفر شوشتری شد.^۴

• زمانی که مرحوم علامه مجلسی دوم هفت‌ساله بود، با سوزن، مشک سقایی را سوراخ کرد. وقتی پدرش موضوع را فهمید، ناراحت شد و ماجرا را برای همسرش بازگو کرد. مادر یادش آمد هنگامی که باردار بود، سوزنی درون انار خانه همسایه فرو کرده و اندکی از آب آن را مکیده است. بدین ترتیب، آب انارِ غصبی همسایه، اثر خود را گذاشت و علامه در هفت‌سالگی، سوزن در مشک

۱. جمعی از پژوهشگران، گلشن ابرار، ج ۱، ص ۳۳۲.

۲. محمدعلی کریمی‌نیا، الگوهای تربیت اجتماعی، ص ۳۶.

۳. همان، ص ۴۱.

۴. حسین انصاریان، دیار عاشقان، ص ۴۴۰.

سقا فرو کرد.^۱

• حضرت آیت الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) درباره مادر بزرگوارشان می‌فرماید: «ما وقتی بچه بودیم، همه می‌نشستیم و مادرم قرآن می‌خواند و برایمان به مناسبت، آیه‌هایی در مورد زندگی پیامبران علیهم‌السلام می‌گفت. من خودم اولین بار، زندگی حضرت موسی علیه‌السلام، زندگی حضرت ابراهیم علیه‌السلام و بعضی پیامبران دیگر را از مادرم شنیدم».^۲

نتیجه‌گیری

تبیین رسالت مادر، روحیه فرزند دوستی را در مادر تقویت می‌کند. از جمله کارهایی که می‌توان در تقویت این رسالت انجام داد، توجه به این مسئله است که مادران در حقیقت، الگوی فرزندان هستند و فرزند بیشترین الگو را از مادر می‌پذیرد. توجه به مسائلی از قبیل مسائل دوران بارداری و شیردهی مادر و همچنین تغذیه حلال و مناسب مادر مهم است و مادران باید بدانند آغاز تربیت فرزند، از همان دوران طفولیت و بلکه پیش از تولد کودک است؛ بنابراین میزان تأثیر مادر در تربیت صحیح دینی و اخلاقی فرزند و راهکارهای تربیت معنوی از قبیل نحوه آموزش عبادات (نماز، روزه و تلاوت قرآن کریم)، تأکید بر هم‌نشینی با نیکان و حضور کودکان در محافل دینی حائز اهمیت است.

۱. حسین مظاهری، تربیت فرزند از نظر اسلام، ص ۶۸.

۲. سایت آیت‌الله خامنه‌ای: www.farsi.khamenei.ir/memory-content?id=26142